

Kulatý stůl na téma

Co nabídne nová služba lidem s postižením na Novoborsku a připravované změny v opatrovnictví

Život v ústavu je hendikep.

Datum a místo konání:

11. prosince 2012

Městský úřad

Náměstí Miru 1

NOVÝ BOR

Projekt Podpora transformace sociálních služeb

Transformace je změna velkokapacitní ústavní služby pro lidi s postižením na bydlení a podporu v běžném prostředí. Lidé s postižením díky transformaci přecházejí z velkých ústavů do bytů či rodinných domů v běžné zástavbě a žijí způsobem života, který je obvyklý pro jejich vrstevníky.

S náležitou podporou mohou lidé s postižením žít v běžných domácnostech, převzít odpovědnost za svůj život a zvládat péči o sebe a domácnost tak, jak to dělají ti, kdo v ústavech nežijí. Mohou chodit do zaměstnání, pěstovat své záliby nebo se stýkat s přáteli z okolí. Není důvod, aby svůj život trávili ve velkokapacitní instituci, která je v těchto činnostech omezuje.

Cílem projektu je podpořit přechod lidí s postižením z velkokapacitních ústavních služeb do bydlení a služeb v běžném prostředí.

Projekt realizuje odbor sociálních služeb a sociální práce Ministerstva práce a sociálních věcí ČR.

Projektu se účastní 32 ústavních zařízení z celé ČR, která poskytují služby cca 3 800 lidem s postižením. Na projektu spolupracují všechny kraje České republiky (Hlavní město Praha se vzhledem k podmínkám Evropského sociálního fondu účastní vybraných aktivit).

Součástí projektu je také Národní centrum podpory transformace sociálních služeb, které vzdělává a podporuje účastníky transformačního procesu.

Projekt přispívá k plnění *Koncepce podpory transformace pobytových sociálních služeb v jiné typy sociálních služeb, poskytovaných v přirozené komunitě uživatele a podporující sociální začlenění uživatele do společnosti*, která byla přijata usnesením vlády České republiky č. 127 dne 21. února 2007.

Projekt je financován z Evropského sociálního fondu a státního rozpočtu České republiky prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost.

Více o projektu: <http://www.mpsv.cz/cs/7058>

Změny v zajištění pobytových sociálních služeb pro osoby se zdravotním postižením v Libereckém kraji

V Libereckém kraji se nachází 23 pobytových zařízení pro lidi se zdravotním postižením s celkovou kapacitou 887 lůžek. Tato zařízení poskytují následující sociální služby:

- ♦ domovy pro osoby se zdravotním postižením - službu poskytuje 10 zařízení, celková kapacita je 428 lůžek,
- ♦ týdenní stacionář - službu poskytují 4 zařízení, celková kapacita je 82 lůžek,
- ♦ domov se zvláštním režimem - službu poskytuje 11 zařízení, celková kapacita je 377 lůžek.

Až na výjimky se zařízení zpravidla nacházejí v menších městech či obcích nebo v okrajových částech větších měst. Technický stav budov, ve kterých jsou pobytové služby poskytovány, je různý. Často se jedná o staré bariérové budovy, které byly rekonstruovány nebo rekonstrukci v nejbližší době vyžadují. Není výjimkou, že klienti bydlí v budovách, jejichž technický stav je velmi špatný. To byl také jeden z důvodů, proč se Liberecký kraj zapojil do projektu Podpora transformace sociálních služeb.

Hlavní cíle Libereckého kraje v oblasti sociálních služeb jsou následující:

- ♦ Rozvoj a zvýšení podílu služeb sociální péče poskytovaných v přirozeném prostředí uživatele, využívání terénních a ambulantních služeb větším počtem uživatelů a podstatné snížení počtu uživatelů pobytových služeb,
- ♦ Zajištění dostupnosti a kvality zdravotní a sociální péče.

Do projektu Podpora transformace sociálních služeb realizovaného Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR jsou v Libereckém kraji zapojena 3 zařízení – příspěvkové organizace zřizované Libereckým krajem:

- ♦ Domov Sluneční dvůr, příspěvková organizace,

- ♦ Domov pro osoby se zdravotním postižením Mařenice, příspěvková organizace,
- ♦ Domov a Centrum denních služeb Jablonec nad Nisou, příspěvková organizace.

Liberecký kraj na transformaci sociálních služeb pracuje intenzivně již od roku 2007, kdy postupně začalo docházet v jednotlivých zařízeních ke změnám vedoucím ke zkvalitnění služeb klientům například snížením kapacity jednotlivých zařízení, zahájením spolupráce s navazujícími sociálními službami poskytujícími chráněné a podporované bydlení apod. Transformace sociálních služeb byla pevně začleněna do strategických rozvojových dokumentů kraje.

Více informací naleznete na stránkách www.kraj-lbc.cz

Kontaktní osoba Národního centra podpory transformace sociálních služeb v kraji:

Ing. Stanislava Karásková

Regionální pracovnice v Libereckém kraji

Telefon: 739 548 484

E-mail: stanislava.karaskova@trass.cz

Podpora Libereckého kraje v oblasti rozvoje sociálních služeb

Liberecký kraj podporuje rozvoj sociálních služeb především formou individuálních projektů.

V současné době kraj realizuje projekt IP3 – Rozšíření nástrojů pro podporu systému plánování sociálních služeb v Libereckém kraji. Hlavním cílem projektu je zpracování kvalitního Střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb v Libereckém kraji pro období 2014 – 2017 díky zkvalitnění spolupráce s územím a datové podpoře.

Domov pro osoby se zdravotním postižením Mařenice, p. o.

Zařízení bylo do projektu Ministerstva práce a sociálních věcí ČR Podpora transformace sociálních služeb zařazeno především z důvodu jeho odlehle a izolované polohy, která neumožňuje klientům plnohodnotné začlenění do běžného života, a také z důvodu špatného technického stavu budovy, jejíž dispozice neumožňují zajistit klientům službu tak, aby vyhovovala jejich základním potřebám a přáním.

Základní myšlenkou transformačního procesu je zcela opustit stávající prostory zařízení a přemístit poskytování sociálních služeb do míst s běžnou zástavbou a dostupnou sítí veřejných služeb. Transformace umožní klientům lepší začlenění do běžného života a zkvalitnit poskytované sociální služby. Vznikne koedukované zařízení. Hlavním druhem sociální služby po transformaci bude služba „domovy pro osoby se

zdravotním postižením“ (dále DOZP) pro 30 klientů. V dalších letech může být služba rozšířena o jiné typy dle potřeb uživatelů a poptávky z území (např. odlehčovací služba a denní stacionář).

Záměrem Libereckého kraje je z prostředků Integrovaného operačního programu (dále IOP) vybudovat rodinné domky a zázemí pro denní aktivity v rámci služby DOZP. Bydlení bude mít podobu malých domácností, ve kterých bude zajištěna potřebná podpora personálu podle individuálních potřeb uživatelů služeb.

Plánované lokality transformované služby DOZP:

Lokalita **Cvikov** - 2 nově postavené objekty:

- ♦ dům pro celkem 9 klientů,
- ♦ zázemí pro denní aktivity s kapacitou 12 klientů.

Lokalita **Nový Bor** - 2 nově postavené objekty v různých částech města:

- ♦ dům pro celkem 12 klientů,
- ♦ dům pro celkem 9 klientů.

Více informací naleznete na webových stránkách www.dmarenice.cz.

Odborná pracovnice Národního centra v zařízení DOZP Mařenice:

Bc. Dana Stolínová

telefon: 739 548 460

e-mail: dana.stolinova@trass.cz

Domov Sluneční dvůr, příspěvková organizace

Zařízení je situováno na okraji obce Jestřebí v areálu, který tvoří rozlehlý komplex převážně bariérových budov ve špatném technickém stavu.

Služby „domovy pro osoby se zdravotním postižením“ (dále DOZP) jsou poskytovány osobám v nepříznivé životní situaci, o které není možné se postarat v domácím prostředí - za pomoci rodiny či blízkých osob nebo za využití jiných terénních či ambulantních služeb, a dále imobilním osobám či osobám, jejichž zdravotní stav vyžaduje celodenní zdravotnickou péči.

Cílovou skupinu služby DOZP tvoří osoby od 26 do 80 a více let věku, které mají z důvodu mentálního popřípadě dalšího přidruženého postižení sníženou soběs-

tačnost a jsou závislé na úplné pomoci či dopomoci jiné fyzické osoby. V současné době v zařízení žije 52 žen.

Jedním z hlavních důvodů zapojení zařízení Domov Sluneční dvůr do projektu Podpora transformace sociálních služeb bylo umožnit uživatelkám služby DOZP život v podmínkách odpovídajících běžnému způsobu života jejich vrstevníků a naplnit jejich základní potřeby a přání.

Díky prostředkům z IOP budou vybudovány rodinné domky a zázemí pro denní aktivity v rámci služby DOZP. Bydlení bude mít podobu malých domácností pro maximálně šest lidí v rodinném domku. Budou vytvořeny předpoklady pro koedukované bydlení. Uži-

pokračování na straně 4

pokračování ze strany 3

vatelům bude poskytována podpora personálu podle individuálních potřeb.

Plánované lokality transformované služby DOZP:

Lokalita Jestřebí:

- ♦ 1 nově postavený rodinný dům (dvě oddělené domácnosti) pro celkem 10 klientů.
- ♦ Lokalita Česká Lípa - Lada:
- ♦ 2 nově postavené rodinné domy pro celkem 12 klientů,
- ♦ pronájem bytů pro 4 klienty v České Lípě.

Lokalita Zahrádky:

- ♦ 1 nově postavený rodinný dům (dvě oddělené domácnosti) pro celkem 10 klientů.

Lokalita Sosnová:

- ♦ 2 nově postavené rodinné domy (v každém dvě oddělené domácnosti) pro celkem 16 klientů,
- ♦ 1 nově postavený objekt - zázemí pro denní aktivity s kapacitou 12 klientů.

Více informací: <http://domovslunecnidvur.cz/>

Odborná pracovnice Národního centra v zařízení Domov Sluneční dvůr Jestřebí

Bc. Štěpánka Kecková

tel.: 724 092 351

email: stepanka.keckova@trass.cz

Domov a Centrum denních služeb Jablonec nad Nisou, p.o.

Zařízení Domov a centrum denních služeb Jablonec nad Nisou se projektu Ministerstva práce a sociálních věcí zapojilo jako třetí zařízení v Libereckém kraji v roce 2012.

Na základě hodnocení nezbytné míry podpory a mapování individuálních potřeb 36 klientek, které využívají pobytové služby „domovy pro osoby se zdravotním postižením“ (dále DOZP), je v současnosti zpracovávána vize a transformační plán zařízení. Záměrem je vytvořit po transformaci takovou strukturu a podobu poskytovaných služeb, aby co nejvíce vyhovovaly individuálním potřebám a přáním uživatelů a také rozšířily nabídku chybějících služeb v regionu.

V první etapě je plánovaná registrace nové služby chráněné bydlení a přestěhování části klientů s nízkou a střední mírou podpory do pronajatých bytů v různých částech města Jablonec nad Nisou. Tím dojde zároveň k částečné humanizaci stávajícího objektu DOZP zejména díky snížení jeho kapacity.

Předpokladem pro výstavbu nového objektu pro osoby s převážně vysokou mírou podpory se zázemím pro

denní aktivity v téže lokalitě je získání financí na základě projektové žádosti Libereckého kraje o čerpání prostředků z Integrovaného operačního programu. Bydlení bude mít podobu malých domácností pro 3-4 osoby, ve kterých bude zajištěna potřebná podpora personálu podle individuálních potřeb uživatelů služeb.

Plánované lokality nové služby chráněné bydlení:

- ♦ pronájem bytů v různých částech města Jablonec nad Nisou

Plánované lokality nové služby DOZP:

- ♦ nově postavený objekt s malými oddělenými domácnostmi a zázemím pro denní aktivity v Jablonci nad Nisou

Více informací: <http://www.uspjbic.cz/tss>

Odborná pracovnice Národního centra v zařízení Domov a Centrum denních služeb Jablonec:

Bc. Dana Stolínová

telefon: 739 548 460

e-mail: dana.stolinova@trass.cz

„Člověk si někdy připadá na všechno sám.“

Rodiny pečující o své blízké se zdravotním postižením si zasluhují pozornost a podporu společnosti. Není to tak dávno, kdy stát „odebíral“ rodinám odpovědnost za péči o příbuzné s postižením (nebo nemocné, seniory) a docházelo k automatickému umístění do ústavní péče. Jiné alternativy prakticky neexistovaly. Ústavy umístěné v okrajových a vzdálených lokalitách se svými pravidly a řádem se pro většinu lidí s postižením nestávaly novým domovem. Přesto tam prožili desítky let, odloučení od původního domova, původní rodiny a přátel.

V současnosti stojíme na rozhraní dvou epoch. Část lidí se zdravotním postižením stále žije v ústavech, většina dětí, dospívajících a část dospělých žije v rodinách. Zavedený systém ústavních služeb neumí reagovat na tuto skutečnost, na reálné potřeby pečujících rodin, ale ani samotných lidí se zdravotním postižením. V průběhu posledních dvou desetiletí postupně vznikaly alternativní ambulantní a terénní služby, speciální školy a podpůrná školská zařízení, nebo také programy integrace ve školách, ty ale povětšinou řeší potřeby rodiny v návaznosti na věk dítěte nebo mladého člověka s postižením. V Libereckém kraji je zatím malá nabídka dostupných alternativ vhodnějších typů služeb pro dospělé lidi s postižením, např. ve formě podpory samostatného bydlení, chráněného bydlení, nebo podpory zaměstnávání. Rodiče, jejichž dítě prošlo sítí podpory škol, osobní asistence apod., tak stojí na prahu dospělosti svého dítěte znovu na začátku a otevírá se před nimi nejistá budoucnost. „*Jako bych byla znovu na mateřské. Syna mi vezmou sotva na pár hodin do denních aktivit, ale protože je na vozíku, dostane se maximálně na zahradu. Pro člověka, který má rád společnost a zábavu, nejsem ani já, natož takováto „aktivita“ plnohodnotným naplněním jeho zájmů a potřeb.*“ říká maminka dospívajícího mladého muže

s kombinovaným postižením a dodává: „*Celé noci kvůli tomu nespím, osobní asistence není řešením, není zrovna levná. Člověk si pak připadá na všechno sám.*“

Zásadní změny pojetí a nabídky sociálních služeb poskytovaných lidem se zdravotním postižením přináší projekt transformace pobytových sociálních služeb. Jeho cílem je vytvoření takové sítě sociálních služeb, která umožní lidem s postižením žít životem, který je podobný tomu, jak žijí jejich vrstevníci. To znamená, že už by se lidé s postižením neměli stěhovat za službou – do nepřirozených internátních podmínek zámku nebo jiné velké budovy, ale naopak - služby by měly být dostupné v jejich přirozeném prostředí v blízkosti domova, rodiny a přátel. Aktuálně dochází k radikální proměně současných pobytových zařízení, z nichž některé již úplně opouští původní prostory a místo nich vznikají malé domácnosti chráněného bydlení a domovů pro osoby se zdravotním postižením, denní stacionáře nebo sociálně terapeutické dílny v obcích a městech Libereckého kraje. Lidé s postižením v nich budou žít s potřebnou podporou personálu, podle vlastních možností co nejvíce samostatně a podle svých představ.

Transformace je jen jedním z kroků, jak změnit zavedený přístup k lidem s postižením, k jejich právům, možnostem a k jejich životu. Směřujeme k období, kdy uznáme, že každý člověk má mít šanci prožít plnohodnotný život, o kterém může rozhodovat on sám. Naší odpovědností je vytvářet takové podmínky, aby toho byl schopen bez ohledu na to, jaká omezení mu jeho zdravotní stav způsobuje a zajímat se přitom, co lidé se zdravotním postižením a jejich rodiny opravdu potřebují.

Časté otázky a odpovědi

Znamená transformace zrušení služeb pro lidi s postižením?

Ne, nejedná se o rušení služeb, ale o změnu podmínek a způsobu jejich poskytování. Většina lidí s postižením se z ústavů stěhuje do běžných bytů či rodinných domů, kde jim je zajištěna potřebná podpora např. formou chráněného bydlení. Využívají také denní stacionáře a další způsoby podpory.

Někteří lidé ale z ústavů odcházejí úplně?

Část současných klientů velkých ústavů se vrací ke svým rodinám nebo se stěhuje do domácností s přáteli – a pobytovou sociální službu již nepotřebují. Jsou to ti, kteří mají takové schopnosti a dovednosti, které jim umožňují vést samostatný život. Do ústavu se přitom dostali pro nedostatek jiných možností podpory.

Pokud žil člověk v ústavu dlouhá léta, jak takovou změnu zvládne?

Pro člověka, který strávil část svého života v ústavním zařízení, je určitě tato změna náročná. Proto jí předchází důkladná příprava, která obnáší jak vyhodnocení potřeb člověka, tak naplánování průběhu transformace. Součástí přípravy jsou také výběr místa budoucího bydliště, jeho návštěvy a navazování vztahů s okolím nebo rozvoj potřebných dovedností. Zkušenosti ukazují, že přes počáteční stres dochází po přestěhování ke zlepšení psychické pohody a navázání dobrých vztahů s okolím.

Podle čeho bylo 32 zařízení zapojených do projektu vybráno?

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR oslovilo kraje, které přihlášily vybraná zařízení – zohledňovala se vysoká kapacita zařízení a objektů, jejich špatný stav, izolovanost od běžného prostředí a další ukazatele.

Podle čeho jsou vybírány obce, kam se lidé z ústavů stěhují?

Cílové obce jsou vybírány podle konkrétních potřeb lidí, kteří se do nich stěhují: často se odvíjí od jejich rodinných nebo přátelských vazeb.

Spousta lidí s postižením dnes žije v rodinách a do ústavů nechce, ovšem chybí pro ně dostupná pomoc. Proč se raději nevěnujete jim, vždyť o lidi v ústavech je postaráno?

Protože život v ústavu je hendikep. Velkokapacitní instituce omezuje osobní rozvoj člověka. Každý má přitom právo na běžný život srovnatelný s vrstevníky.

Navíc, díky transformaci se zvyšuje dostupnost bydlení a podpory pro dospělé s postižením v běžném prostředí. Nově vytvořené bydlení a služby budou moci využívat také lidé, kteří nepřicházejí z ústavů. V transformaci vybudované zázemí pro služby bude obci sloužit řadu dalších let.

To ale bude stát spoustu peněz, kde je vezmete?

Vytvářet nové služby pro lidi s postižením je možné díky penězům z Integrovaného operačního programu, kde je k tomuto účelu vyhrazeno cca 1,3 mld. Kč.

Více informací: <http://www.mpsv.cz/cs/5496>

Národní centrum podpory transformace sociálních služeb

Národní centrum podpory transformace sociálních služeb pomáhá vzděláváním a metodikou 32 organizacím, které umožňují lidem s postižením přejít z velkých ústavních služeb do bydlení a života v běžné společnosti. Národní centrum je součástí projektu MPSV ČR Podpora transformace sociálních služeb.

Národní centrum **podporuje zapojené organizace a kraje posílením personálních kapacit** potřebných pro zvládnutí transformačního procesu: v každé zapojené organizaci má odborného pracovníka na 0,5 úvazku a v každém zapojeném kraji pracovníka na 1,0 úvazku.

Národní centrum **vzdělává pracovníky zapojených organizací a dalších institucí podílejících se na transformaci** služeb sociální péče. Zajišťuje čtyři vícedenní vzdělávací programy a řadu jednorázových seminářů a workshopů, které přispívají ke sdílení zkušeností a informací nezbytných pro úspěšný průběh transformace.

Národní centrum **informuje o transformačním procesu a podporuje veřejnou diskuzi o deinstitucionalizaci** služeb sociální péče.

Národní centrum **poskytuje konzultace a metodickou podporu** při tvorbě transformačních plánů a investičních projektů, které umožňují praktickou realizaci transformace.

Národní centrum **vytváří analytické a metodické nástroje**, které reflektují dosavadní průběh transformace a přispívají k jeho pokračování i pro další lidi s postižením, které žijí ve velkokapacitních institucích.

Národní centrum zahájilo svou činnost v listopadu 2010 na základě veřejné zakázky Ministerstva práce a sociálních věcí.

Řízení, personální zajištění a realizaci řady konkrétních aktivit Národního centra zajišťuje společnost 3P Consulting (www.3pconsulting.cz). Na činnosti Národního centra se také podílejí:

- sdružení Hestia, které poskytuje supervizi zapojeným organizacím, krajům a pracovníkům MPSV a školí intervizory v zařízeních
- společnost Vzdělávací centrum pro veřejnou správu ČR, která zajišťuje některé vzdělávací aktivity
- sdružení Quip – Společnost pro změnu a společnost Akademie produktivity a inovací, které se podílejí na tvorbě analýz.

Při realizaci aktivit spolupracuje Národní centrum s řadou odborníků z dalších organizací, které se věnují transformaci sociálních služeb pro lidi s postižením. Aktivity Národního centra probíhají do března 2013. Novinky na www.facebook.com/trass.cz.

Kontakt:

Národní centrum podpory transformace sociálních služeb

3P Consulting, s.r.o.
Římská 12
120 00 Praha 2

telefon:
(+420) 739 548 469

e-mail:
info@trass.cz

web:
www.trass.cz

Facebook:

www.facebook.com/trass.cz

